

Міністерство освіти і науки України
Національний аерокосмічний університет ім. М. Є. Жуковського
«Харківський авіаційний інститут»
Кафедра «менеджменту і бізнес-адміністрування» (№ 602)

ЗАТВЕРДЖУЮ

Гарант освітньої програми

Тоф О.В. Тофанюк
(підпис) (ініціали та прізвище)

« 31 » серпня 2023 р.

СИЛАБУС ОBOB'ЯЗКОВОЇ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Митна справа

(назва навчальної дисципліни)

Галузь знань: 07 Управління і адміністрування

(шифр і найменування галузі знань)

Спеціальність: 071 Облік і оподаткування

(код та найменування спеціальності)

Освітня програма: Облік і оподаткування

(найменування освітньої програми)

Форма навчання: денна

Рівень вищої освіти: початковий (молодший бакалавр)

Силабус введено в дію з 01.09.2023 року

Харків – 2023 р.

Розробник: Тофанюк О.В., доцент каф. , к.е.н., доцент
(прізвище та ініціали, посада, науковий ступінь і вчене звання)

(підпис)

Силабус навчальної дисципліни розглянуто на засіданні кафедри (№ 602)

Протокол № 1 від « 31 » серпня 2023 р.

В.о. завідувача кафедри д.е.н, професор
науковий ступінь та вчене звання

(ініціали та прізвище)

Калінеску Т.В.

Погоджено з представником здобувачів освіти:

(підпис)

Замелюхіна Ангеліна
(ім'я та прізвище)

1. Загальна інформація про викладача

Тофанюк Ольга Володимирівна, доцент каф., к.е.н., доцент. Викладає дисципліни: «Місцеві фінанси», «Податки і фіскальна політика», «Англомовні комунікації», «Оподаткування фізичних осіб», «Бюджетний менеджмент», «Облік і звітність в оподаткуванні». Сфера наукових інтересів: методи державного управління соціально-економічним розвитком регіонів; міжнародна та європейська інтеграція, євроінтеграція України; проблеми застосування сучасних економетричних методів у фінансах.

2. Опис навчальної дисципліни

Семестр, в якому викладається дисципліна – 3 семестр

Обсяг дисципліни: 4 кредити ЄКТС / 120 годин, у тому числі аудиторних – 56 год., самостійної роботи здобувачів – 64 год.

Форма здобуття освіти – денна, заочна.

Дисципліна обов'язкова.

Види навчальної діяльності – лекції, практичні заняття, самостійна робота здобувача.

Види контролю – поточний, модульний та підсумковий (семестровий) контроль (залік).

Мова викладання – українська.

Кореквізити – мікроекономіка, основи оподаткування.

3. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета: засвоєння суті та завдань митної справи в Україні, її організацію на сучасному етапі, засвоєння правових та фінансових основ управління митною справою, правове регулювання митного контролю і здійснення митного оформлення, що сприятиме усвідомленню необхідності й правомірності сплати мита та інших обов'язкових платежів, специфіки їх дії, та використанню набутих знань у майбутній практичній діяльності.

Завдання: надати навички заповнення необхідних документів при розмитненні, сформувані знання стосовно застосування ставок ввізного мита; ознайомити з формами вантажно-митних декларацій та методикою їх заповнення; сформувані основи знань щодо процесу розмитнення товарів при здійсненні експортно-імпортних операцій.

Компетентності, які набуваються:

- Здатність до гнучкого мислення та компетентного застосування економічних знань.
- Здатність вирішувати поставлені завдання та виявляти проблемні ситуації у сферах професійної діяльності.
- Здатність організувати обліково-аналітичну діяльність суб'єктів господарювання, а саме: формувати облікову та податкову політику; аналізувати форми внутрішньої звітності для забезпечення управління суб'єктами господарювання.
- Здатність організувати власну професійну діяльність, застосовувати знання з обліку і оподаткування на практиці для прийняття управлінських рішень.
- Здатність розв'язувати проблеми і завдання шляхом розуміння їх фундаментальних основ та використання теоретичних та практичних методів дослідження в галузі управління та адміністрування, обліку і оподаткування.
- Здатність проводити аналітичні узагальнення з метою розв'язання актуальних теоретичних та практичних завдань з обліку та оподаткування.

Очікувані результати навчання:

- Застосовувати набуті знання для виявлення, постановки та розв'язання професійних завдань у різних практичних ситуаціях.
- Використовувати професійні знання і практичні навички з фахових дисциплін в діяльності суб'єктів підприємництва, різних організацій та установ.
- Здійснювати обробку первинних документів, вести синтетичний та аналітичний облік, складати обліково-податкову звітність суб'єктів господарювання, зокрема аерокосмічної галузі
- Використовувати теоретичні, методичні та прикладні засади в обліку і оподаткуванні.

4. Зміст навчальної дисципліни

Модуль 1.

Змістовий модуль 1 Організаційно-правові основи митної справи в Україні

Тема 1. Становлення та розвиток митної справи в Україні

- *Форма занять: лекція, практичне заняття, самостійна робота.*
- *Обсяг аудиторного навантаження: 5 годин.*
- *Тема практичного заняття: «Становлення та розвиток митної справи в Україні»*
- *Обов'язкові предмети та засоби (обладнання, устаткування, матеріали, інструменти): відсутні.*

Історія розвитку митної справи в Україні. Періодизація історії митної

справи в Україні. Особливості етапів розвитку митної справи в Україні. Митна система в Україні. Структура та організація діяльності митної служби в Україні. Аналіз нормативноправових документів діяльності митного органу.

Поняття митної справи та митного права. Поняття митної справи та митного права, їх сутність та особливості. Чинники успішного розвитку митної справи в Україні. Зарубіжний досвід становлення та розвитку митної справи. Елементи митної справи. Митна політика України та її значення для вирішення загальноекономічних завдань держави. Цілі та методи здійснення митної політики. Поняття митної території та митних кордонів держави. Межі митної території.

- *Обсяг самостійної роботи здобувачів: 5 годин.*

Опрацювання матеріалу лекцій. Формування питань до викладача.

Тема 2. Митний контроль та особливості митного оформлення

- *Форма занять: лекція, практичне заняття, самостійна робота.*

- *Обсяг аудиторного навантаження: 5 годин.*

- *Тема практичного заняття: «Митний контроль та особливості митного оформлення»*

- *Обов'язкові предмети та засоби (обладнання, устаткування, матеріали, інструменти): відсутні.*

Поняття і функції митного контролю. Митний контроль, його сутність і роль у процесі здійснення зовнішньоторговельних операцій. Основні складові частини здійснення митного контролю та його етапи. Відмова в митному оформленні.

Види митного контролю. Форми здійснення митного контролю. Організація митного контролю та її заходи. Митні процедури, які застосовують органи доходів і зборів до товарів та предметів. Основні положення митного контролю. Митний контроль за товарами і транспортними засобами. Методи митного контролю. Зони митного контролю. Види документів, необхідних для митного контролю.

- *Обсяг самостійної роботи здобувачів: 5 годин.*

Опрацювання матеріалу лекцій. Формування питань до викладача.

Тема 3. Особливості переміщення та пропуск товарів та транспортних засобів через митний кордон України

- *Форма занять: лекція, практичне заняття, самостійна робота.*

- *Обсяг аудиторного навантаження: 5 годин.*

- *Тема практичного заняття: «Особливості переміщення та пропуск товарів та транспортних засобів через митний кордон України»*

- *Обов'язкові предмети та засоби (обладнання, устаткування, матеріали, інструменти): відсутні.*

Переміщення через митний кордон України товарів та інших предметів. Поняття "товар". Попереднє повідомлення митних органів про ввезення товару на митну територію України. Порядок переміщення товарів через митний кордон України. Відповідальність за порушення порядку переміщення товарів. Перелік документів, необхідних для переміщення товарів через митний кордон України. Митні формальності на різних видах транспорту. Товари, які не підлягають пропуску через митний кордон України.

Пункт пропуску через державний кордон України. Перелік пунктів пропуску товарів через митний кордон. Спеціальні пункти пропуску товарів через митний кордон України.

- *Обсяг самостійної роботи здобувачів: 5 годин.*

Опрацювання матеріалу лекцій. Формування питань до викладача.

Тема 4. Митно-тарифне регулювання ЗЕД

- *Форма занять: лекція, практичне заняття, самостійна робота.*

- *Обсяг аудиторного навантаження: 5 годин.*

- *Тема практичного заняття: «Митно-тарифне регулювання ЗЕД»*

- *Обов'язкові предмети та засоби (обладнання, устаткування, матеріали, інструменти): відсутні.*

Особливості митно-тарифного регулювання ЗЕД. Загальна характеристика митно-тарифного регулювання ЗЕД. Особливості методів митно-тарифного регулювання ЗЕД. Митний тариф як найважливіший інструмент економічного регулювання експортно-імпорتنих операцій, переміщуваних через митний кордон, ряд його найважливіших функцій та економічна природа. Визначення фактичного рівня митного тарифу. Види митних тарифів, порядок їх формування і застосування відповідно до законодавства України.

Методи визначення митної вартості товарів. Основне призначення митної вартості. Пакет документів, необхідний для визначення митної вартості товарів. Аналіз нормативно-правових документів щодо визначення митної вартості товарів. Методи визначення митної вартості. Послідовність використання методів розрахунку митної вартості. "Інкотермс-2010" та вплив базисних умов поставки на визначення митної вартості товарів.

- *Обсяг самостійної роботи здобувачів: 5 годин.*

Опрацювання матеріалу лекцій. Формування питань до викладача.

Тема 5. Класифікація товару відповідно УКТ ЗЕД. Етапи нарахування та сплати мита

- *Форма занять: лекція, практичне заняття, самостійна робота.*

- *Обсяг аудиторного навантаження: 5 годин.*

- *Тема практичного заняття: «Класифікація товару відповідно УКТ ЗЕД. Етапи нарахування та сплати мита»*

- *Обов'язкові предмети та засоби (обладнання, устаткування, матеріали, інструменти): відсутні.*

Класифікація митних режимів. Класифікація митних режимів із економічного погляду. Види митних режимів. Випуск товарів для вільного обігу на митній території України. Митний статус товарів.

Характеристика митних режимів. Особливості митних режимів та їх переваги під час застосування. Економічне обґрунтування організації вільних митних зон. Економічні переваги митних режимів "переробка товарів за межами митної території України" та "переробка товару на митній території".

- *Обсяг самостійної роботи здобувачів: 5 годин.*

Опрацювання матеріалу лекцій. Формування питань до викладача.

Модульний контроль 1

- *Форма занять: написання модульної роботи в аудиторії (за рішенням лектора допускається проведення у дистанційній формі).*

- *Обсяг аудиторного навантаження: 2 години*

- *Обов'язкові предмети та засоби (обладнання, устаткування, матеріали, інструменти): відсутні.*

- *Обсяг самостійної роботи здобувачів – за необхідністю.*

Підготовка до модульного контролю.

Змістовний модуль 2. Особливості реалізації митної справи в Україні

Тема 6. Митна оцінка вартості товарів в Україні

- *Форма занять: лекція, практичне заняття, самостійна робота.*

- *Обсяг аудиторного навантаження: 6 годин.*

- *Тема практичного заняття: «Митно-тарифне регулювання ЗЕД»*

- *Обов'язкові предмети та засоби (обладнання, устаткування, матеріали, інструменти): відсутні.*

Митні платежі. Склад митних платежів: імпорфтне мито, експортне мито, ПДВ, акцизні збори, плата за послуги митних служб єдиний збір. Види мита та спеціальні види мита, розмір ставок, принципи фіксації й базова основа обчислення. Система преференцій і її вплив на розмір імпорфтних мит. Групи країн-користувачів і перелік товарів, що підпадають під тарифні преференції. Порядок підтвердження країни походження товарів. Сертифікат походження товару і підтвердження його справжності. Перелік документів для одержання такого сертифіката. Порядок сплати митних платежів і технологія їхнього перерахування до державного бюджету. Банківська гарантія у процесі сплати мита. Застосування податків до ввезених товарів і вивезених. Принципи їхнього обчислювання та оплати.

- *Обсяг самостійної роботи здобувачів: 5 годин.*

Опрацювання матеріалу лекцій. Формування питань до викладача.

Тема 7. Нетарифне регулювання ЗЕД

- *Форма занять: лекція, практичне заняття, самостійна робота.*
- *Обсяг аудиторного навантаження: 6 годин.*
- *Тема практичного заняття: «Нетарифне регулювання ЗЕД»*
- *Обов'язкові предмети та засоби (обладнання, устаткування, матеріали, інструменти): відсутні.*

Нетарифні методи регулювання ЗЕД. Поняття нетарифного регулювання ЗЕД та його особливості. Основна мета застосування методів нетарифного регулювання. Класифікація методів нетарифного регулювання. Дозвільна система в Україні. Приховані методи протекціонізму.

Ліцензування і квотування Поняття процесів квотування та ліцензування. Види квот та ліцензій. Порядок видачі ліцензій та квот суб'єктам ЗЕД.

- *Обсяг самостійної роботи здобувачів: 5 годин.*
- Опрацювання матеріалу лекцій. Формування питань до викладача.

Тема 8. Вантажна митна декларація

- *Форма занять: лекція, практичне заняття, самостійна робота.*
- *Обсяг аудиторного навантаження: 5 годин.*
- *Тема практичного заняття: «Нетарифне регулювання ЗЕД»*
- *Обов'язкові предмети та засоби (обладнання, устаткування, матеріали, інструменти): відсутні.*

Митне декларування. Сутність митного декларування та місце його здійснення. Етапи та способи митного декларування товарів та їх особливості. Суб'єкти митного декларування. Типи митних декларацій. Електронне декларування вантажу. Чинники, що впливають на декларування вантажу.

- *Обсяг самостійної роботи здобувачів: 5 годин.*
- Опрацювання матеріалу лекцій. Формування питань до викладача.

Тема 9. Порушення митних правил та відповідальність за їх порушення

- *Форма занять: лекція, практичне заняття, самостійна робота.*
- *Обсяг аудиторного навантаження: 5 годин.*
- *Тема практичного заняття: «Нетарифне регулювання ЗЕД»*
- *Обов'язкові предмети та засоби (обладнання, устаткування, матеріали, інструменти): відсутні.*

Поняття та особливості порушення митних правил. Види порушень митних правил і міри відповідальності. Дія законодавства про відповідальність за порушення митних правил. Види стягнень, що накладаються за порушення митних правил. Порядок накладення стягнень за порушення митних правил. Адміністративна відповідальність за порушення митних правил.

Види відповідальності за порушення митних правил. Санкції за порушення митних правил. Матеріальна відповідальність. Кримінальна

відповідальність за злочини, зараховані до компетенції органів доходів і зборів. Нормативні документи, які регулюють відповідальність суб'єктів господарювання у галузі ЗЕД.

- *Обсяг самостійної роботи здобувачів: 5 годин.*

Опрацювання матеріалу лекцій. Формування питань до викладача.

Модульний контроль 2

- *Форма занять: написання модульної роботи в аудиторії (за рішенням лектора допускається проведення у дистанційній формі).*

- *Обсяг аудиторного навантаження: 2 години*

- *Обов'язкові предмети та засоби (обладнання, устаткування, матеріали, інструменти): відсутні.*

- *Обсяг самостійної роботи здобувачів – за необхідністю.*

Підготовка до модульного контролю.

Модуль 2

Індивідуальне завдання – розрахункова робота.

5. Індивідуальні завдання

В якості індивідуального завдання передбачена самостійна розрахункова робота за варіантами. *Обсяг самостійної роботи здобувачів: 14 годин.*

6. Методи навчання

Проведення аудиторних лекцій, практичних занять, індивідуальні консультації (за необхідності), самостійна робота здобувачів другого рівня освіти за матеріалами, опублікованими кафедрою (методичні посібники).

7. Методи контролю

Проведення поточного контролю, письмового модульного контролю, фінальний контроль у вигляді заліку.

8. Критерії оцінювання та розподіл балів, які отримують здобувачі

Складові навчальної роботи	Бали за одне заняття (завдання)	Кількість занять (завдань)	Сумарна кількість балів
<i>Змістовний модуль 1</i>			
Активність під час аудиторної роботи	0...1	5	0...5 (максимальна кількість балів за цим показником)
Виконання і захист практичних робіт	0...5	5	0...15
Модульний контроль	0...25	1	0...25
<i>Змістовний модуль 2</i>			

Активність під час аудиторної роботи	0...1	5	0...5 (максимальна кількість балів за цим показником)
Виконання і захист практичних робіт	0...5	5	0...15
Модульний контроль	0...25	1	0...25
Індивідуальна робота	0...15	1	0...10
За семестр			0...100

Прийнята шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка для екзамену, курсового проекту (роботи), практики
90-100	відмінно
75-89	добре
60-74	задовільно
01-59	незадовільно з можливістю повторного складання

Залік проводиться у вигляді тестування. Тест складається з 30 питань закритого типу (за правильну відповідь на одне питання здобувач отримує 2 бали) та двох задач відкритого типу (максимальна кількість балів за відповідь на одну задачу – 20).

Під час складання семестрового заліку здобувач має можливість отримати максимум 100 балів.

Критерії оцінювання роботи здобувача протягом семестру

Задовільно (60-74). Показати мінімум знань та умінь. Захистити всі індивідуальні завдання та здати тестування.

Добре (75-89). Твердо знати мінімум, захистити всі індивідуальні завдання, здати тестування та поза аудиторну самостійну роботу.

Відмінно (90-100). Здати всі контрольні точки з оцінкою «відмінно». Досконально знати всі теми та уміти застосовувати їх.

9. Політика навчального курсу

Відпрацювання пропущених занять відбувається відповідно до розкладу консультацій, за попереднім погодженням з викладачем. Питання, що стосуються академічної доброчесності, розглядає викладач або за процедурою, визначеною у Положенні про академічну доброчесність.

10. Методичне забезпечення

Підручники, навчальні посібники, навчально-методичні посібники, конспекти лекцій, методичні рекомендації з проведення лабораторних робіт тощо, які видані в Університеті знаходяться за посиланням: [Навчально-методичне забезпечення дисципліни "Митна справа" для бакалаврів / Нац. аерокосм. ун-т ім. М. Є. Жуковського "Харків. авіац. ін-т"; розроб. О. С. Дем'яненко. - Харків, 2019. - 70 с. - <http://library.khai.edu/library/fulltexts/doc/1Mitna.pdf>](http://library.khai.edu/library/fulltexts/doc/1Mitna.pdf)

Сторінка дисципліни знаходиться за посиланням: <https://mentor.khai.edu/course/view.php?id=5095>

11. Рекомендована література

Базова

1. Бюджетний кодекс України // Відомості Верховної Ради України, 2010 р. №50-51.
2. Цивільний кодекс України // Відомості Верховної Ради України, 2003 р. №40-44.
3. Земельний кодекс України// Відомості Верховної Ради України, 2002 р. № 3-4.
4. Кодекс України про надра // Відомості Верховної Ради України, 1994 р. №36.
5. Водний кодекс України // Відомості Верховної Ради України, 1995 р. №24.
6. Закон України “Про державну реєстрацію юридичних та фізичних осіб-підприємців” // Відомості Верховної Ради України, 2003 р. №31-32.
7. Закон України “Про митний тариф України” // Відомості Верховної Ради України, 2007 р. №36-43, 2009 р. № 32-37.
8. Закон України від 08.07.2010 р. № 2464-УІ “ Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування// Відомості Верховної Ради України, 2010.
9. Постанова КМ України від 21.05.2014 р. № 236 “Про Державну фіскальну службу України“.
10. Постанова КМ України від 06.08.2014 №311 "Про утворення територіальних органів Державної фіскальної служби та визнання такими, що втратили чинність, деяких актів Кабінету Міністрів України"
11. Наказ Міністерства фінансів України від 23.09.2014 № 966 «Про затвердження форм та Порядку заповнення і подання податкової звітності з податку на додану вартість»
12. Наказ Міністерства фінансів України від 22.09.2014 № 957 «Про затвердження форми податкової накладної та Порядку заповнення податкової накладної»

13. Постанова Кабінету Міністрів України від 16.10.2014 № 569 «Деякі питання електронного адміністрування податку на додану вартість» зі змінами та доповненнями
14. Наказ Міністерства фінансів України від 14.11.2014 № 1128 «Про затвердження Порядку визначення відповідності платника податку на додану вартість критеріям, які дають право на отримання автоматичного бюджетного відшкодування податку на додану вартість»
15. Наказ Міністерства фінансів України від 14.11.14 № 1130 "Про затвердження Положення про реєстрацію платників податку на додану вартість"
16. Наказ Міністерства фінансів України від 23.01.2015 №14 "Про затвердження форми декларації акцизного податку, Порядку заповнення та подання декларації акцизного податку"
17. Наказ ДПС України від 30.11.12 № 1089 "Про затвердження Узагальнюючої податкової консультації про забезпечення правомірного декларування максимальних роздрібних цін на підакцизні товари (продукцію) та дотримання суб'єктами господарювання норм Податкового кодексу України"
18. Постанова КМ України від 27.12.10 № 1260 «Про затвердження Порядку проведення розрахунку суми зменшення акцизного податку»
19. Постанова КМ України від 27.12.10 №1251 «Про затвердження Положення про виготовлення, зберігання, продаж марок акцизного податку та маркування алкогольних напоїв і тютюнових виробів»
20. Наказ Міндоходів від 30.12.13 № 872 "Про затвердження форми Податкової декларації з податку на прибуток підприємства"
21. Наказ Міндоходів від 06.02. 14 № 121 "Про затвердження форми Податкової декларації з податку на прибуток банку"
22. Наказ Міндоходів України від 27.01.2014 № 84 "Про затвердження форми Податкової декларації з податку на доходи (прибуток) страховика"
23. Наказ Міндоходів від 16.12.13 № 810 "Про затвердження форми Податкової декларації про результати спільної діяльності на території України без створення юридичної особи та Порядку ведення обліку результатів спільної діяльності на території України без створення юридичної особи"
24. Наказ Міністерства фінансів України від 25.06.13 №610 "Про затвердження форм та Порядку розрахунку податкових зобов'язань з податку на прибуток нерезидентів, які провадять діяльність на території України через постійне представництво "
25. Наказ Міністерства фінансів України від 24.01.13 № 37 "Про затвердження Положення про Реєстр неприбуткових установ та організацій"
26. Наказ Міндоходів від 11.12.13 № 794 "Про затвердження форми Книги обліку доходів і витрат для визначення суми загального річного оподаткованого доходу та Порядку ведення обліку доходів і витрат для визначення суми загального річного оподаткованого доходу"

27. Наказ Міндоходів України від 11.12.13 № 795 "Про затвердження форми довідки про подану декларацію про майновий стан і доходи (про сплату податку на доходи фізичних осіб та про відсутність податкових зобов'язань з такого податку) та Порядку її заповнення"
28. Наказ Міндоходів від 27.12.13 № 856 "Про затвердження форми Квитанції про прийняття податків і зборів"
29. Наказ Міністерства фінансів України від 10.04.15 № 415 "Про затвердження форми Податкової декларації з транспортного податку"
30. Наказ Мінфіну України від 09.12.2011 р. № 1588 "Порядок обліку платників податків і зборів"

Допоміжна

1. Власюк Н.І. Податкова система згідно Податкового кодекса України [текст] / Н. Власюк. – К.: Кондор, 2012.–428.
2. Гавриленко Н.В. Податкова система: посіб. / Н. Гавриленко. – К.: Кондор, 2010.–328с.
3. Гребельник О.П. Основи митної справи: Навчальний посібник. – К.: ЦУЛ, 2003.- 600 с.
4. Дроб'язко С.І. Облік та оподаткування підприємств малого бізнесу : навч. пос. [текст] / С. Дроб'язко. – К.: Кондор, 2012.–416.
5. Іванов Ю.В. Податкова система: підручник. / Ю.В. Іванов – К.: Атика, 2009. – 920 с.
6. Карвацка Н.С. Митна справа: методичні вказівки до вивчення курсу та виконання курсової роботи для студентів напряму підготовки «Менеджмент». – Хмельницький: ХНУ, 2010. – 122 с.
7. Лютий І.О. Податкова система: Навч. пос. рек. МОНУ / І. Лютий І.–К.:ЦУЛ, 2009.–456с.
8. Митний кодекс України [ел. ресурс] .- Режим доступу: www.rada.gov.ua
9. Онисько С.М. Податкова система: підр. / [Онисько С.М., Тофан І.М., Грицина О.В]; за заг. ред. С.М. Онисько. – [4-те вид. випр. і доп.]. – Львів: «Магнолія – 2006», 2009. – 336 с.
10. Панчук А.В. Податкова система України : ОКЛ [Текст] / А. Панчук. – К.: ТОВ «Кондор», 2012. – 106 с.
11. Податкова система: навч. посіб. для студ. ВНЗ / [Лютий М.О., Демиденко Л.М., Романюк М.В. та ін.]; за ред. І.О. Лютого. - К.: ЦУЛ, 2009. – 456 с.
12. Приги́ва Н.Ю. Податкове право: навч. посібн./ Н. Приги́ва Н. – К. : ЦУЛ, 2010.–368с.
13. Сідельникова Л. П. Оподаткування суб'єктів підприємництва: навч. посіб. [текст] / Л. Сідельникова. – К.: ТОВ «Кондор», 2013. – 424 с.
14. Сідельникова Л. П. Податкова система: навч. посіб. [текст] / Л. Сідельникова. – К.: ТОВ «Кондор», 2012. – 642 с.
15. Тюріна Н.М. Карвацка Н.С. Зовнішньоекономічна діяльність підприємства. навчальний посібник. – К.: «Центр учбової літератури», 2013. – 408 с.

16. Фрадинський О.Н. Основи оподаткування: посібн. / О. Фрадинський. –К.: Кондор, 2010. -340с.
17. Митна справа. У 3-х томах. Том 1: Навч.посібник. – Курс лекцій / За ред. Войцещука А.Д. – К.: Видавництво ТОВ “ВД Манфактура”, 2006. – 412 с.
18. Митна справа. У 3-х томах. Том 2: Навч.посібник. – Курс лекцій / За ред. Войцещука А.Д. – К.: Видавництво ТОВ “ВД Манфактура”, 2006. – 464 с.
19. Митна справа. У 3-х томах. Том 3: Навч.посібник. – Курс лекцій / За ред. Войцещука А.Д. – К.: Видавництво ТОВ “ВД Манфактура”, 2006. – 440 с.
20. Науменко В.П., Пашко П.В., Руссков В.А. Митне регулювання зовнішньоекономічної діяльності в Україні. – К.: Знання, 2006. – 394 с.
21. Зовнішньоекономічна діяльність підприємств: Підручник для вузів / І.В. Багрова, Н.І. Редіна, В.Є. Власюк, О.О. Гетьман. – Дніпропетровськ, ДДФЕІ, 2002. – 580 с.
22. Основы таможенного дела в Украине Учебн. пособие/ Под. ред. Н.Н.Каленського, В.П.Пашка. – К.: О-во "Знання" – КОО, 2003.- 493с.
23. Шершун А.А. Митне оформлення товарів та транспортних засобів. Навчально-методичний посібник. – Київ, 2007. -330 с.
24. Яремко Л.А., Полякова Ю.В. Міжнародні митні регулятори. – Львів: вид-во ЛКА, 2006. – 231с.

12. Інформаційні ресурси

1. Офіційний сайт Президента України. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.president.gov.ua/>.
2. Офіційний сайт Верховної Ради України. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.zakon.rada.gov.ua/>.
3. Офіційний сайт Комітету Верховної Ради України з питань бюджету. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.budget.rada.gov.ua/>.
4. Офіційний сайт Урядового порталу. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.kmu.gov.ua/>.
5. Офіційний сайт Міністерства фінансів України. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.minfin.gov.ua/>.
6. Офіційний сайт Віртуального університету Міністерства фінансів України. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://edu.minfin.gov.ua/Pages/Default.aspx>.